

تأثیرات سرمایه اجتماعی و ایجاد دانش مشارکتی پیشگامانه یک کسب و کار و چابکی سازمانی در پاسخگویی به بیماری کووید ۱۹ در سازمان آموزش و پرورش

مصطفی شهادتی^۱

تاریخ دریافت: ۱۴۰۱/۰۷/۰۱ تاریخ چاپ: ۱۴۰۱/۰۸/۲۵

چکیده

مطالعه حاضر با هدف بررسی میزان تأثیرگذاری سرمایه اجتماعی و ایجاد دانش مشارکتی پیشگامانه یک کسب و کار و چابکی سازمانی در پاسخگویی به بیماری کووید ۱۹ در سازمان آموزش و پرورش انجام گرفت. تحقیق حاضر از نظر هدف از نوع تحقیقات کاربردی میدانی با رویکرد کمی گرایانه است و از لحاظ روش اجرا در زمره تحقیقات توصیفی-پیمایشی از نوع همبستگی است. جامعه آماری تحقیق حاضر کارکنان آموزش و پرورش شهرستان ساوجبلاغ می باشد که تعداد آنها ۸۰ نفر است. به دلیل حجم کم جامعه آماری از روش سرشماری برای نمونه گیری استفاده شد. تجزیه و تحلیل داده ها نیز با استفاده از نرم افزار PLS و به کارگیری آزمون های کلوموگروف - اسمیرنف و تحلیل مسیر انجام گرفت. نتایج نشان می دهد سرمایه اجتماعی بر فعالیت تجارت الکترونیک و ایجاد دانش مشارکتی در دوران همه گیری بیماری کووید ۱۹ تأثیر گذار است. ایجاد دانش مشارکتی بر فعالیت تجارت الکترونیک و چابکی سازمان در دوران همه گیری بیماری کووید ۱۹ تأثیر گذار است و در نهایت نیز فعالیت تجارت الکترونیک بر چابکی سازمان در دوران همه گیری بیماری کووید ۱۹ تأثیر گذار است.

واژگان کلیدی

سرمایه اجتماعی، دانش مشارکتی، چابکی سازمانی، بیماری کووید ۱۹، آموزش و پرورش

۱. کارشناسی ارشد مدیریت گرایش پیشرفت شهری و روستایی. (m.shahadati13@gmail.com)

مقدمه

امروزه در جهان پرشتاب، سازمان های زیادی در تلاش اند تا در راستای رسیدن به اهداف و تداوم حیات خود از الگوها و شیوه های مختلفی بهره مند شده و مزیت رقابتی جدیدی کسب کنند. برای مصون ماندن از سقوط و واژگونی و خطرات ناشی از دگرگونی های سریع محیطی در عصر حاضر، مدیران، به منظور دستیابی به توسعه، بیش از آن که به سرمایه فیزیکی و انسانی نیازمند باشند به سرمایه اجتماعی نیاز دارند تا از این راه بتوانند زمینه های توسعه سازمانی را فراهم آورده، راه کامیابی شغلی و سازمانی را هموار سازند (Luo et al, 2020)، ظهور اقتصاد مبتنی بر توانایی و الزامات اجتماعی اقتصادی و حرکت در جهت جامعه دانش محور طلب می کند تا مفاهیم نظری دیگری از جمله سرمایه اجتماعی، برای تحلیل شکل گیری مهارت های پایه و توسعه این مهارت ها در نظام آموزش عالی مورد توجه قرار گیرد (الوانی و همکاران، ۱۳۹۶). سرمایه اجتماعی از طریق مؤلفه هایی مانند اعتماد، مشارکت و همکاری در میان اعضا موجب ارتقای یادگیری سازمانی شده و از این طریق ارتقاء و بهبود عملکرد نوآورانه را برای سازمان به همراه خواهد داشت (Al-Omousha et al, 2020). به عبارتی می توان گفت که رویکردها و راه حل های گذشته دیگر قابلیت و توانایی خود برای مقابله با چالش های سازمانی و محیط بیرونی معاصر را از دست داده اند. یا بهتر است با رویکردها و دیدگاههای جدیدی جایگزین شوند. از این رو یکی از راههای پاسخ گویی به عوامل تغییر و تحول سازمانی، چابکی است (حسینی و همکاران، ۱۳۹۸).

چابکی به عنوان توانایی یک سازمان برای رشد یافتن و شکوفا شدن در یک محیط رقابتی همراه با تغییرات مداوم و غیرقابل پیش بینی به وسیله تولید محصولات و ارائه خدمات مورد نظر مشتری می باشد (Addo et al, 2020). چابکی برای نظام آموزش عالی این پیام را دارد که دوران مدیریت از طریق اهداف سلسله مراتبی یا از طریق منطق از پیش تعیین شده و کنترل های دقیق به سر آمده است. در این شرایط آشوب و بی نظمی که گاه یک تغییر کوچک موجب تغییرات وسیع در سیستم می شود، روش ها و پارادایم سنتی دیگر پاسخگو نیست؛ بنابراین، برای چابکی سازمانی در دانشگاهها و مراکز آموزش عالی محرکها، توانمندیها و توانمندسازی هایی در نظر گرفته می شود (Ekemen, 2020). برای رسیدن به این مهم در ابتدا عقیده بر این بود که با افزایش سرمایه های فیزیکی، مالی و انسانی، سازمان در جهت رشد و ترقی و نهایتا دستیابی به اهداف مورد نظر هدایت شود؛ اما امروزه برخلاف گذشته در کنار سرمایه های فیزیکی، مالی و انسانی سرمایه دیگری تحت عنوان سرمایه اجتماعی مطرح می شود که در گذشته کمتر مورد توجه محققان بوده، ولی اکنون موفقیت هر سازمانی در گرو وجود سرمایه اجتماعی است، طوری که بدون وجود چنین سرمایه ای دیگر سرمایه ها نیز اثربخشی خود را از دست می دهند و دستیابی به اهداف سازمانی دشوار می شود (کریمیان و همکاران، ۱۳۹۸). لذا توفیق سازمان ها را نمی توان تنها در انباشت ثروت مادی و تجهیز به آخرین امکانات فیزیکی و فناوری های اطلاعاتی و ارتباطی ارزیابی کرد؛ زیرا سرمایه های مالی، فیزیکی و انسانی بدون سرمایه اجتماعی فاقد کارایی مؤثرند. اگرچه وجه اجتماعی سازمان ها سالهاست از سوی اندیشمندان مدیریت مورد توجه قرار گرفته

است، ولی اهمیت روابط اجتماعی و موضوع سرمایه اجتماعی در سازمان بحث جدیدی است که در دهه اخیر رونق گرفت. سرمایه اجتماعی مجموعه ای از منابع و ذخایر ارزشمندی است که به صورت بالقوه در روابط اجتماعی گروه‌های نخستین ثانوی و در سازمان اجتماعی جامعه وجود دارد (Caseiro, Coelho, 2019).

سلامت تنها جنبه مدیکال جسمانی ندارد و دارای ابعاد مختلف است که از سطح فیزیکی آغاز شده و تا سطح روان، معنوی و در نهایت اجتماعی ادامه پیدا می‌کند. سلامت اجتماعی خود را در روابط اجتماعی نشان می‌دهد و منجر به ایجاد جامعه سالم و افزایش انسجام اجتماعی برای شهروندان می‌شود. تمام اقشار جامعه با مشکلات و مسائل خاص خود روبه‌رو بوده و گاهی عوامل خطر سازی آنها را تهدید می‌کند. کرونا نخستین ویروس تهدید کننده جامعه نیست و بی تردید آخرین نیز نخواهد بود و احتمال اینکه در آینده ویروس هولناک‌تری از کوید ۱۹ جای آن را بگیرد نیز هست. تب زدگی جامعه برای مصون ماندن از خط ابتلا به کرنا منجر به هجوم بی درنگ مردم به داروخانه‌ها، انبار کردن محصولات غذایی و بهداشتی، تقاضای کاذب و شایعه پراکنی در فضای مجازی موجب تهدیدی مهلک‌تر از کروناست. از این رو می‌توان گفت از پیامدهای کرونا ویروس از بین رفتن سلامت به ویژه سلامت اجتماعی با ابعادی

همانند انسجام اجتماعی، مشارکت و اعتماد اجتماعی خواهد بود (Al-Omousha et al, 2020).

مشکل جامعه ما این است که فراموش کردیم همه مسافران یک کشتی هستیم. بخشی از افراد جامعه در تکاپو هستند که خودشان به ویروس کرونا مبتلا نشوند و یا بخش دیگری از افراد جامعه برای پیشگیری و ریشه کن کردن آن مشارکت و همکاری ندارند و به این نمی‌اندیشند که شیوع گسترده این ویروس چه پیامدهای هول انگیزی برای جامعه ای که در آن زندگی می‌کنیم همراه دارد. مردم هراس دارند با کمبود روبه‌رو شوند و برای حمایت اجتماعی در مواقع اضطراری امیدی ندارند. جامعه فعلی درگیر بحران سرمایه اجتماعی است. مسئولیت پذیری در قبال خودمان و دیگران کم رنگ شده است، به راحتی به عنوان یک تماشاگر از کنار بسیاری از مسایل و بحران‌ها می‌گذریم تا جایی که این بی تفاوتی مردم به بحران‌های اجتماعی، یک پژمردگی اجتماعی ایجاد می‌کند. سازمان آموزش و پرورش نقشی مهم در آموزش دانش آموزان بر عهده دارد بنابراین شیوع این بیماری تبدیل کلاس‌های درسی به کلاس‌های آنلاین باعث شده به نوعی از میزان یادگیری برخی از دانش آموزان کاسته شده و آنها نتوانند به درستی درس‌ها را یاد بگیرند و برخی از دانش آموزان نیز در تهیه موبایل یا تبلت برای حضور در کلاس‌های آنلاین به مشکل برخوردند. در این راستا در این تحقیق به دنبال پاسخگویی به این سؤال هستیم که تأثیرات سرمایه اجتماعی و ایجاد دانش مشارکتی پیشگامانه یک کسب و کار و چابکی سازمانی در پاسخگویی به بیماری کووید ۱۹ در سازمان آموزش و پرورش چگونه است؟

پیشرفت‌های اخیر در فناوری اطلاعات، هزینه‌های مدیریت داده را به میزان قابل توجهی کاهش داده است. این پیشرفت‌ها مفاهیم سازمان یادگیرنده، سازمان‌های دانشی و مدیریت دانش را وارد ادبیات مدیریت و سازمان کرده است. سازمانها با بکارگیری استراتژی‌های مدیریت دانش امکان نوآوری در فرایندها، فعالیتها، محصولات و خدمات خویش را فراهم آورده‌اند و در نتیجه موقعیت رقابتی خویش را بهبود می‌بخشند. در محیط پویا، چالشی و رقابتی

کسب و کار امروز حرکت سازمانها به طرف سازمان های یادگیرنده از الزامات موفقیت در چنین محیطی است (بریمانی، حسینی میانگله، ۱۳۹۹). امروزه سازمانها باید بتوانند دانش مورد نیاز برای نوآوری در محصولات خود و بهبود فرایندهایشان را کسب کنند، میان کارکنانشان نشر دهند و در تمامی فعالیت های روزانه خود بکار گیرند. تنها از این طریق است که میتوانند به الزامات محیط رقابتی و نیازهای به شدت متغیر مشتریان پاسخ گویند. شناخت عوامل اثرگذار بر مدیریت دانش سازمانی از جمله اقدامات اولیه در بکارگیری اثربخش سرمایه های فکری سازمان است (نقوی و همکاران، ۱۳۹۸).

از طرف دیگر سرمایه اجتماعی از مفاهیم نوینی است که نقش بسیار مهمتری نسبت به سرمایه فیزیکی و انسانی در سازمانها و جوامع ایفا می کند. امروزه در جامعه شناسی و اقتصاد و به تازگی در مدیریت و سازمان، مفهوم سرمایه اجتماعی به صورت گسترده ای مورد استفاده قرار گرفته است. مفهوم سرمایه اجتماعی به پیوندها و ارتباطات میان اعضای یک شبکه به عنوان منبعی با ارزش اشاره دارد و با خلق هنجارها و اعتماد متقابل موجب تحقق اهداف اعضا می شود. در غیاب سرمایه اجتماعی، سایر سرمایه ها اثربخشی خود را از دست داده و پیمودن راه های توسعه و تکامل فرهنگی و اقتصادی، ناهموار و دشوار می شود (Kirk, Rifkin, 2020). سرمایه اجتماعی، چه در سطح مدیریت کلان چه در سطح مدیریت سازمانها و بنگاه ها، می تواند شناخت جدیدی از سیستم های اقتصادی - اجتماعی ایجاد کند و به مدیران در هدایت بهتر سیستم یاری رساند. سازمان آموزش در دوران همه گیری ویروس کرونا تدابیری برای برگزاری جلسات آنلاین و مشارکت مجازی برای معلمان و دانش آموزان ایجاد نموده که این امر باعث شده که انجام این تحقیق و بررسی آن در سازمان آموزش و پرورش از ضرورت خاصی برخوردار باشد.

تعاریف متغیرهای تحقیق

سرمایه اجتماعی

تعریف مفهومی: مجموعه منابع بالقوه یا بالفعلی است که با عضویت در شبکه پایداری از روابط کم و بیش نهادینه شده از آشنایی یا شناخت متقابل، به دست می آید.

تعریف عملیاتی: در این پژوهش منظور از سرمایه اجتماعی نمره ای است که مشارکت کنندگان از پاسخ به سئوالات برگرفته از پرسشنامه سرمایه اجتماعی هایتون، ۲۰۰۵ بدست می آید و بوسیله نرم افزار Smart PLS مورد سنجش قرار می گیرد.

دانش مشارکتی

تعریف مفهومی: فعالیت انتقال و توزیع دانش از یک شخص، گروه یا سازمان به شخص، گرو یا سازمان دیگر (Al-Omouh et al, 2020)

تعریف عملیاتی: در این پژوهش منظور از دانش مشارکتی نمره ای است که مشارکت کنندگان از پاسخ به سئوالات برگرفته از پرسشنامه دانش مشارکتی نوناکا و تاکوچی، ۱۹۹۵ بدست می آید و بوسیله نرم افزار Smart PLS مورد سنجش قرار می گیرد.

چابکی سازمانی

تعریف مفهومی: توانایی حرکت به صورت سریع و آسان و قادر بودن به تفکر به صورت سریع و با یک روش هوشمندانه است (Al-Omouh et al, 2020).

تعریف عملیاتی: در این پژوهش منظور از چابکی سازمانی نمره ای است که مشارکت کنندگان از پاسخ به سئوالات برگرفته از پرسشنامه چابکی سازمانی سامبامورتی و همکاران، ۲۰۰۳ بدست می آید و بوسیله نرم افزار Smart PLS مورد سنجش قرار می گیرد.

تجارت الکترونیک

تعریف مفهومی: تجارت الکترونیک انجام دادن تمامی فعالیت های تجاری با استفاده از شبکه های ارتباطی رایانه ای، به ویژه اینترنت است (نقوی شوازی و همکاران، ۱۳۹۷).

تعریف عملیاتی: در این پژوهش منظور از تجارت الکترونیک نمره ای است که مشارکت کنندگان از پاسخ به سئوالات برگرفته از پرسشنامه تجارت الکترونیک هال و همکاران، ۲۰۰۷ بدست می آید و بوسیله نرم افزار Smart PLS مورد سنجش قرار می گیرد.

پیشینه تحقیق

بریمانی و حسینی میانگله در سال ۱۳۹۹ اقدام به بررسی رابطه بین سرمایه اجتماعی و چابکی سازمانی در دانشگاه آزاد اسلامی (مورد مطالعه: دانشگاه آزاد اسلامی واحدهای بهشهر و نکا) نمودند. این پژوهش توصیفی از نوع همبستگی و از نوع مطالعات کاربردی می باشد. جامعه آماری شامل کلیه اساتید تمام وقت و حق التدریس واحدهای نکا و بهشهر به تعداد ۳۲۶ نفر بود. نمونه آماری با استفاده از جدول کرجسی و مورگان، به تعداد ۱۷۵ نفر و به شیوه نمونه گیری تصادفی طبقه ای برحسب جنسیت انتخاب شدند. نتایج نشان داد که بین سرمایه اجتماعی و ابعاد (ساختاری، رابطه ای و شناختی) با چابکی سازمانی رابطه مثبت و معناداری وجود دارد. هم چنین سهم هر یک از ابعاد سرمایه اجتماعی در پیش بینی چابکی سازمانی متفاوت است.

حسینی و همکاران در سال ۱۳۹۸ اقدام به بررسی تاثیر چابکی سازمانی بر سرمایه اجتماعی در ادارات دولتی شهرستان ملکشاهی نمودند. پژوهش حاضر با هدف تاثیر چابکی سازمانی بر سرمایه اجتماعی در ادارات دولتی شهرستان ملکشاهی انجام گرفت. این تحقیق از نظر هدف کاربردی و به لحاظ روش شناسی از نوع میدانی پیمایشی است. نتایج به دست آمده حاکی است که بین چابکی سازمان و سرمایه اجتماعی رابطه ی مثبت و معناداری وجود دارد. شدت این رابطه در سطح

قوی ارزیابی می شود. به این معنا، به هر میزان شاخص های چابکی در جامعه ی مورد مطالعه افزایش یابد، به همان میزان می توان شاهد ارتقاء سرمایه اجتماعی بود.

رضایی و همکاران در سال ۲۰۲۱ اقدام به بررسی عوامل موثر بر مدیریت دانش و تأثیر آن بر عملکرد سازمان: میانجیگری نقش سرمایه انسانی نمودند. این مطالعه با هدف بررسی و شناسایی عوامل موثر بر توانمندسازی و پیاده سازی مدیریت دانش در سازمان ها و همچنین تأثیر مدیریت دانش بر عملکرد سازمان انجام شده است. شرکت کنندگان ۱۰۸ نفر از مدیران و کارکنان اداری شرکت بودند. داده های جمع آوری شده با استفاده از نرم افزار SPSS و SmartPLS مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. یافته ها تأثیرات مثبت متغیرهای ساختار، فرهنگ، رهبری و اعتماد را بر مدیریت دانش در یک سازمان نشان دادند. همچنین، مدیریت دانش بر عملکرد سازمانی، به طور مستقیم و از طریق متغیر واسطه سرمایه انسانی تأثیر می گذارد. این تحقیق مدیران و کارکنان سازمانها را تشویق می کند تا از منابع سازمانی موجود برای پیاده سازی مدیریت دانش در سازمانها و بهبود شیوه های مدیریت دانش و منابع انسانی که ارزشمندترین منابع هر سازمانی هستند استفاده کنند تا بتوانند در بازار رقابت کنند.

آلموش و همکاران در سال ۲۰۲۰ اقدام به بررسی تأثیر سرمایه اجتماعی و ایجاد دانش مشارکتی پیشگامانه یک کسب و کار و چابکی سازمانی در پاسخگویی به COVID-19 نمودند. هدف از این مطالعه، بررسی نقش سرمایه اجتماعی و ایجاد دانش مشارکتی در دستیابی به فعالیت تجاری الکترونیک در پاسخ به بحران COVID-19 است. نمونه شامل ۱۹۸ مدیر بود. یافته ها نشان می دهد که ایجاد سرمایه اجتماعی و ایجاد دانش مشترک نقش مهمی در دستیابی به فعالیت های تجارت الکترونیکی در پاسخ به همه گیری دارد. نتایج همچنین تأثیر مثبت ایجاد دانش مشارکتی و پیشگیری از تجارت الکترونیکی را بر چابکی سازمان در طول بحران نشان می دهد. مطالعه حاضر افق های وسیعی را برای کاوش موضوعات نوظهور در مطالعات فناوری اطلاعات، از جمله نقش ایجاد دانش مشارکتی و پیشگیری از تجارت الکترونیکی و تأثیر آنها بر قابلیت سازماندهی در پاسخ به همه گیری های جهانی باز می کند. درک تأثیر محوری سرمایه اجتماعی و ایجاد دانش مشارکتی در پیشگیری از کسب و کار الکترونیکی بینش ارزشمندی را برای مدیریت فشارهای همه گیر در اختیار مدیران قرار می دهد.

روش تحقیق

تحقیق حاضر از نظر هدف از نوع تحقیقات کاربردی میدانی با رویکرد کمی گرایانه است و از لحاظ روش اجرا در زمره تحقیقات توصیفی-پیمایشی از نوع همبستگی است. جامعه آماری تحقیق حاضر کارکنان آموزش و پرورش شهرستان ساوجبلاغ می باشد که تعداد آنها ۸۰ نفر است. به دلیل حجم کم جامعه آماری از روش سرشماری برای نمونه گیری استفاده شد. برای بررسی متغیرهای تحقیق و جمع آوری داده ها از پرسشنامه استاندارد مقاله آل اموش و همکاران (۲۰۲۰) استفاده شد. برای بررسی فرضیه های تحقیق و وضعیت داده ها از طریق ازمون کلموگروف-اسمینروف و در

نهایت استفاده از آزمون‌های پارامتریک یا ناپارامتریک براساس توزیع داده‌های تحقیق می‌باشد که در این تحقیق برای بررسی فرضیه‌های تحقیق از نرم افزار Smart PLS استفاده شد.

یافته‌های تحقیق

بررسی آمار جمعیت شناختی نمونه آماری نشان می‌دهد که ۳۱/۲۸٪ افراد پاسخ دهنده مرد و ۶۸/۷۲٪ آنها زن هستند. سطح تحصیلات اکثر افراد پاسخ دهنده (۳۹/۰۶٪) کارشناسی و کمترین آنها (۲۱/۶۸٪) فوق دیپلم است. ۴۳٪ سابقه کار افراد پاسخ دهنده بین ۵ تا ۱۰ و ۲۱٪ آنها بالای ۱۵ سال هستند. توصیف کمی متغیرهای پژوهش به شرح جدول زیر می‌باشد.

جدول ۱- توصیف کمی متغیرهای پژوهش

متغیر	میانگین	انحراف معیار	میان	مد	چولگی	کشیدگی	کمینه	بیشینه
سرمایه اجتماعی	۳/۶۵	۰/۶۹۶	۳/۶۶	۴	۰/۰۹۰	-۰/۹۶۴	۲/۳۳	۵
دانش مشارکتی	۳/۲۱	۰/۴۷۲	۳/۱۶	۳	۰/۱۲۳	-۰/۲۰۳	۲	۴/۶۷
تجارت الکترونیک	۳/۳۱	۰/۵۱۲	۳/۲۵	۳/۲۵	۰/۲۱۶	-۰/۰۰۷	۲	۴/۷۵
چابکی سازمان	۳/۴۷	۰/۶۷۵	۳/۴۰	۳/۶۰	-۰/۰۷۰	-۰/۲۴۸	۱/۸۰	۵

برای تعیین نرم افزار مورد استفاده برای تجزیه و تحلیل داده‌های تحقیق ابتدا به بررسی نرمال بودن متغیرهای تحقیق می‌پردازیم.

جدول ۲- آزمون کولموگرووف- اسمیرنوف یک نمونه‌ای برای متغیرهای پژوهش

متغیر	آماره آزمون	سطح معناداری	نتیجه آزمون
سرمایه اجتماعی	۰/۱۲۷	۰/۰۰۱	نرمال نیست
دانش مشارکتی	۰/۰۸۷	۰/۰۰۱	نرمال نیست
تجارت الکترونیک	۰/۱۰۴	۰/۰۰۱	نرمال نیست
چابکی سازمان	۰/۰۷۲	۰/۰۰۱	نرمال نیست

همانطور که از داده‌های جدول فوق مشخص است، سطح معناداری آزمون کولموگرووف- اسمیرنوف برای تمامی متغیر- های پژوهش کوچکتر از مقدار ۰/۰۵ است. در نتیجه تمامی متغیرهای پژوهش دارای توزیع غیر نرمال می‌باشند.

جدول ۳- آزمون KMO و بارتلت برای سؤالات پرسشنامه

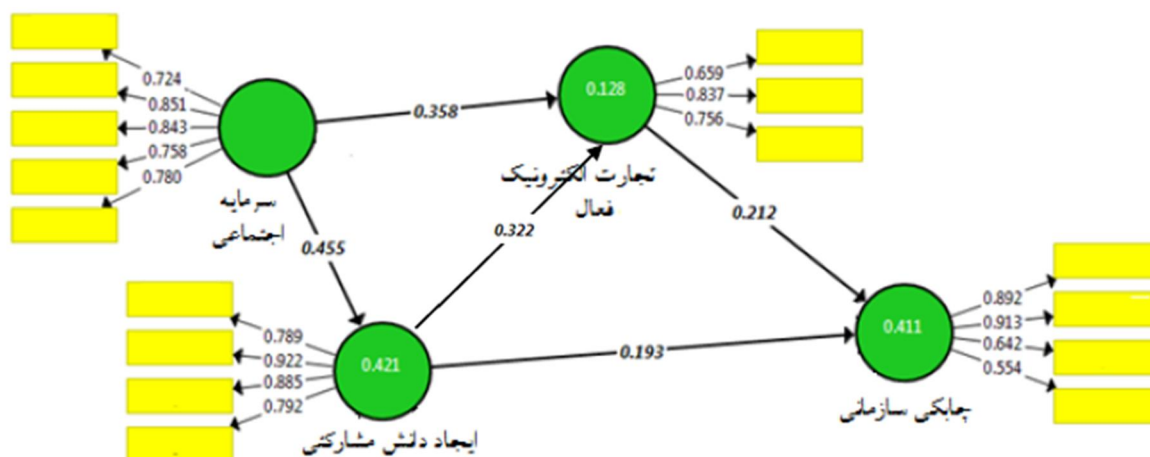
آزمون KMO		
۰/۷۴۷		
۶۱۴۷/۳۰۵	χ^2	
۴۶۵	درجه آزادی	آزمون بارتلت
۰/۰۰۱	Sig	

با توجه به جدول فوق مقادیر مربوط به شاخص KMO و بارتلت و معناداری آن گزارش شده است. برای بررسی مناسب بودن تعداد داده‌های موجود در تحلیل از شاخص‌های KMO و آزمون بارتلت استفاده می‌شود. KMO برای مشخص کردن کفایت نمونه‌ها به کار می‌رود که چنانچه بیش از ۰/۶ باشد مناسب و اگر کمتر از ۰/۶ باشد، مناسب نیست. شاخص KMO در پژوهش حاضر برابر با ۰/۷۴۷ و بالاتر از مقدار ۰/۶ است که رقم قابل قبولی است و حاکی از آن است که نمونه انتخابی برای اجرای تحلیل عاملی کافی می‌باشد. چنانچه جذر میانگین واریانس استخراج شده ($\sqrt{AVE}$) برای یک متغیر بزرگتر از همبستگی آن متغیر با سایر متغیرها باشد، روایی تشخیصی برای آن متغیر وجود دارد. در جدول زیر اعداد روی قطر اصلی جذر میانگین واریانس استخراج شده می‌باشند.

جدول ۴- AVE و همبستگی بین متغیرهای پرسشنامه تحقیق

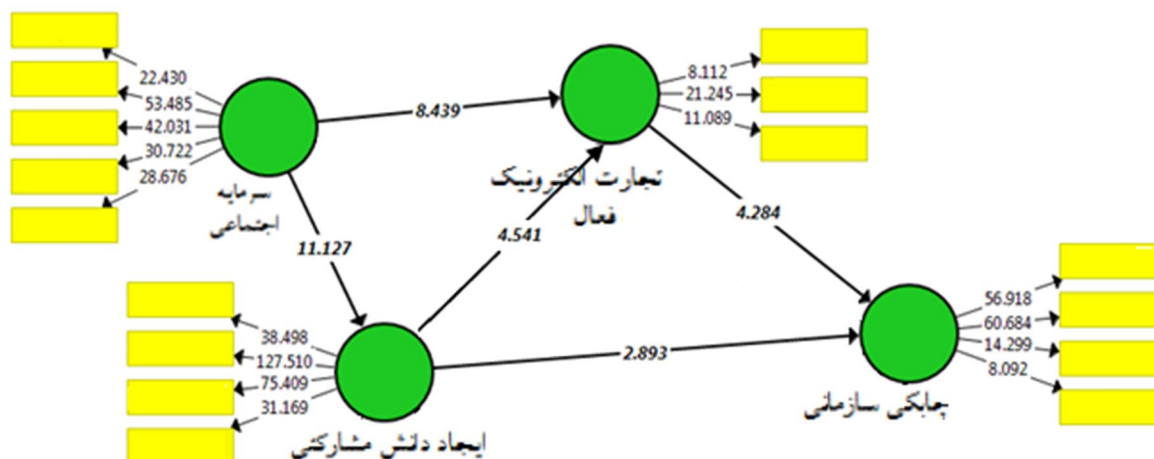
شاخص	۱	۲	۳	۴
سرمایه اجتماعی	۰,۸۱۹			
دانش مشارکتی	۰,۳۶۰	۰,۸۹۸		
تجارت الکترونیک	۰,۴۲۳	۰,۳۹۰	۰,۸۴۹	
چابکی سازمان	۰,۲۶۸	۰,۲۱۷	۰,۴۰۶	۰,۷۵۴

همانطور که از داده‌های جدول فوق مشخص است، جذر میانگین واریانس استخراج شده برای هر متغیر بیشتر از همبستگی آن متغیر با سایر متغیرها است؛ بنابراین روایی تشخیصی پرسشنامه تحقیق مورد تایید است. پس از بررسی مدل اندازه‌گیری، نوبت به بررسی و آزمون مدل ساختاری پژوهش می‌رسد. خروجی گرافیکی مدل پژوهش به صورت زیر می‌باشد.

شکل ۱- ضرایب مسیر استاندارد مدل مفهومی پژوهش

اعداد نوشته شده بر روی مسیرها ضرایب مسیر را نمایش می‌دهد. برای آزمون معناداری ضرایب مسیر با استفاده از روش بوت استرپ^۱ مقادیر آزمون تی-استیودنت محاسبه شده است. مقادیر آزمون تی-استیودنت اگر مقداری بزرگتر از ۱/۹۶ باشد، ضریب مسیر در سطح ۰/۰۵ معنادار است.

شکل ۲- نتایج آزمون تی-استیودنت برای بررسی معناداری ضرایب مسیر

برای بررسی فرضیه‌ها و آزمون معنی‌داری ضرایب مسیر بین متغیرها از خروجی نرم افزار استفاده شده است. ضرایب مسیر و نتایج مربوط به معناداری آنها در جدول زیر داده شده است.

¹ Bootstrapping

جدول ۵- نتایج حاصل از ارزیابی مدل ساختاری برای بررسی فرضیه های پژوهش

ردیف	مسیر	ضریب مسیر (β)	عدد معنی داری (t-value)	نتیجه آزمون
۱	سرمایه اجتماعی $\leftarrow$ فعالیت تجارت الکترونیک	۰/۳۵۸	۸/۴۳۹	تایید
۲	سرمایه اجتماعی $\leftarrow$ ایجاد دانش مشارکتی	۰/۴۵۵	۱۱/۱۲۷	تایید
۳	ایجاد دانش مشارکتی $\leftarrow$ فعالیت تجارت الکترونیک	۰/۱۹۳	۲/۸۹۳	تایید
۴	ایجاد دانش مشارکتی $\leftarrow$ چابکی سازمان	۰/۳۲۲	۴/۵۴۱	تایید
۵	فعالیت تجارت الکترونیک $\leftarrow$ چابکی سازمان	۰/۲۱۲	۴/۲۸۴	تایید

بحث و نتیجه گیری

در ادامه با توجه به خروجی مدل مفهومی پژوهش به بیان و بررسی فرضیه های پژوهش پرداخته خواهد شد.

فرضیه ۱: سرمایه اجتماعی بر فعالیت تجارت الکترونیک در دوران همه گیری بیماری کووید ۱۹ تاثیر گذار است.

آماره معنی داری بین متغیر سرمایه اجتماعی و فعالیت تجارت الکترونیک برابر (۸/۴۳۹) می باشد که بزرگتر از مقدار (۱/۹۶) است و نشان دهنده این است که ارتباط میان سرمایه اجتماعی و فعالیت تجارت الکترونیک در سطح اطمینان (۹۵٪) معنی دار است. همچنین ضریب مسیر مابین این دو متغیر برابر (۰/۳۵۸) است و میزان تاثیر مثبت سرمایه اجتماعی بر فعالیت تجارت الکترونیک را نشان می دهد. به عبارتی دیگر یک واحد تغییر در سرمایه اجتماعی، موجب افزایش ۰/۳۵۸ واحدی در فعالیت تجارت الکترونیک خواهد شد. این بدان معناست که سرمایه اجتماعی بر فعالیت تجارت الکترونیک تاثیر مثبت و مستقیم دارد؛ بنابراین فرضیه پژوهش تایید می شود.

فرضیه ۲: سرمایه اجتماعی بر ایجاد دانش مشارکتی در دوران همه گیری بیماری کووید ۱۹ تاثیر گذار است.

آماره معنی داری بین متغیر سرمایه اجتماعی و ایجاد دانش مشارکتی برابر (۱۱/۱۲۷) می باشد که بزرگتر از مقدار (۱/۹۶) است و نشان دهنده این است که ارتباط میان سرمایه اجتماعی و ایجاد دانش مشارکتی در سطح اطمینان (۹۵٪) معنی دار است. همچنین ضریب مسیر مابین این دو متغیر برابر (۰/۴۵۵) است و میزان تاثیر مثبت سرمایه اجتماعی بر ایجاد دانش مشارکتی را نشان می دهد. به عبارتی دیگر یک واحد تغییر در سرمایه اجتماعی، موجب افزایش ۰/۴۵۵ واحدی در ایجاد دانش مشارکتی خواهد شد. این بدان معناست که سرمایه اجتماعی بر ایجاد دانش مشارکتی تاثیر مثبت و مستقیم دارد؛ بنابراین فرضیه پژوهش تایید می شود.

فرضیه ۳: ایجاد دانش مشارکتی بر فعالیت تجارت الکترونیک در دوران همه گیری بیماری کووید ۱۹ تأثیر گذار است.

آماره معنی داری بین متغیر ایجاد دانش مشارکتی و فعالیت تجارت الکترونیک برابر (۲/۸۹۳) می باشد که بزرگتر از مقدار (۱/۹۶) است و نشان دهنده این است که ارتباط میان ایجاد دانش مشارکتی و فعالیت تجارت الکترونیک در سطح اطمینان (۰/۹۵) معنی دار است. همچنین ضریب مسیر مابین این دو متغیر برابر (۰/۱۹۳) است و میزان تأثیر مثبت ایجاد دانش مشارکتی بر فعالیت تجارت الکترونیک را نشان می دهد. به عبارتی دیگر یک واحد تغییر در ایجاد دانش مشارکتی، موجب افزایش ۰/۱۹۳ واحدی در فعالیت تجارت الکترونیک خواهد شد. این بدان معناست که ایجاد دانش مشارکتی بر فعالیت تجارت الکترونیک تأثیر مثبت و مستقیم دارد؛ بنابراین فرضیه پژوهش تایید می شود.

فرضیه ۴: ایجاد دانش مشارکتی بر چابکی سازمان در دوران همه گیری بیماری کووید ۱۹ تأثیر گذار است.

آماره معنی داری بین متغیر ایجاد دانش مشارکتی و چابکی سازمان برابر (۴/۵۴۱) می باشد که بزرگتر از مقدار (۱/۹۶) است و نشان دهنده این است که ارتباط میان ایجاد دانش مشارکتی و چابکی سازمان در سطح اطمینان (۰/۹۵) معنی دار است. همچنین ضریب مسیر مابین این دو متغیر برابر (۰/۳۲۲) است و میزان تأثیر مثبت ایجاد دانش مشارکتی بر چابکی سازمان را نشان می دهد. به عبارتی دیگر یک واحد تغییر در ایجاد دانش مشارکتی، موجب افزایش ۰/۳۲۲ واحدی در چابکی سازمان خواهد شد. این بدان معناست که ایجاد دانش مشارکتی بر چابکی سازمان تأثیر مثبت و مستقیم دارد؛ بنابراین فرضیه پژوهش تایید می شود.

فرضیه ۵: فعالیت تجارت الکترونیک بر چابکی سازمان در دوران همه گیری بیماری کووید ۱۹ تأثیر گذار است.

آماره معنی داری بین متغیر فعالیت تجارت الکترونیک و چابکی سازمان برابر (۴/۲۸۴) می باشد که بزرگتر از مقدار (۱/۹۶) است و نشان دهنده این است که ارتباط میان فعالیت تجارت الکترونیک و چابکی سازمان در سطح اطمینان (۰/۹۵) معنی دار است. همچنین ضریب مسیر مابین این دو متغیر برابر (۰/۲۱۲) است و میزان تأثیر مثبت فعالیت تجارت الکترونیک بر چابکی سازمان شرکت را نشان می دهد. به عبارتی دیگر یک واحد تغییر در فعالیت تجارت الکترونیک، موجب افزایش ۰/۲۱۲ واحدی در فعالیت چابکی سازمان خواهد شد. این بدان معناست که فعالیت تجارت الکترونیک بر چابکی سازمان تأثیر مثبت و مستقیم دارد؛ بنابراین فرضیه پژوهش تایید می شود.

با توجه به نتایج پژوهش حاضر، پیشنهاد های زیر برای تحقیقات آتی ارائه می گردد:

از آنجائی که در این پژوهش از پرسشنامه استفاده شده است پیشنهاد می شود در پژوهش های بعدی از روش های تحقیق کیفی شامل مشاهده، مصاحبه و آمیخته برای فهم عمیق تر استفاده شود.

در این پژوهش چند رسانه خاص مورد تحلیل قرار گرفته است، پیشنهاد می شود پژوهشگران دیگر این پژوهش با مد نظر گرفتن این مساله را در سازمان های دیگر، مقایسه لازم را انجام دهند.

منابع و مآخذ

الوانی، سیدمهدی، ناطق، تهمنه، فراچی، محمدمهدی، ۱۳۹۶، نقش سرمایه اجتماعی در توسعه مدیریت دانش سازمانی، نشریه علوم مدیریت ایران، دوره ۲، شماره ۵، ۳۵-۷۰.

بریمانی، ابوالقاسم، حسینی میانگله، سیده زهرا، ۱۳۹۹، رابطه بین سرمایه اجتماعی و چابکی سازمانی در دانشگاه آزاد اسلامی (مورد مطالعه: دانشگاه آزاد اسلامی واحدهای بهشهر و نکا)، فصلنامه مطالعات علوم اجتماعی ایران، سال پانزدهم، شماره ۵۸، ۸۲-۹۸.

حسینی، عدنان و منفردیان زاده، یداله و دلاوری، یداله، بنشاسته، پرستو، ۱۳۹۸، تاثیر چابکی سازمانی بر سرمایه اجتماعی در ادارات دولتی شهرستان ملکشاهی، پنجمین کنفرانس بین المللی حسابداری و مدیریت و دومین کنفرانس کارآفرینی و نوآوری های باز، تهران، ۱-۹.

کریمیان، محمد وزین؛ سرداری، احمد و سیلاوی، عیسی، ۱۳۹۸، مطالعه ارتباط بین گرایش به دولت الکترونیکی با چابکی سازمانی، مدیریت توسعه و تحول، دوره ۷، شماره ۲۲، ۴۳-۲۹.

نقوی، سید علی: آذر، عادل و اسعدی، میرمحمد، ۱۳۹۸، اولویت بندی عوامل توانمندساز چابکی سازمانی در دانشگاه ها و مراکز آموزش عالی شهر یزد. پژوهش و برنامه ریزی در آموزش عالی. دوره ۲۱، شماره ۱، ۶۱-۸۱.

Addo, P. C., Jiaming, F., Kulbo, N. B., & Liangqiang, L., 2020, COVID-19: Fear appeal favoring purchase behavior towards personal protective equipment: COVID-19. Service Industries Journal, 40(7-8), 471-490.

Al-Omousha, Khaled Saleh, Simón-Moya, Virginia, Sendra-García, Javier, 2020, The impact of social capital and collaborative knowledge creation on business proactiveness and organizational agility in responding to the COVID-19 crisis, Journal of Innovation & Knowledge 5, 279-288.

Caseiro, N., & Coelho, A., 2019, The influence of Business Intelligence capacity, network learning and innovativeness on startups performance. Journal of Innovation & Knowledge, 4(3), 139-145.

Ekemen, Mehmet Ali, Sesen, Harun, 2020, Dataset on social capital and knowledge integration in project management, Data in brief, 1-6.

Kirk, C. P., & Rifkin, L. S., 2020, I'll trade you diamonds for toilet paper: Consumer reacting, coping and adapting behaviors in the COVID-19 pandemic. Journal of Business Research, 117, 124-131.

Luo, Nuan, Wang, Yu, Zhang, Mingli, Niu, Tao, Tu, Jianbo, 2020, Integrating community and e-commerce to build a trusted online secondhand platform: Based on the perspective of social capital, Technological Forecasting & Social Change 153, 1-7.

Rezaei, Forouzan, Khalilzadeh, Mohammad, Soleimani, Paria, 2021, Factors Affecting Knowledge Management and Its Effect on Organizational Performance: Mediating the Role of Human Capital, *Advances in Human-Computer Interaction*, 312-326.

The effects of social capital and the creation of pioneering collaborative knowledge of a business and organizational agility in responding to the disease of Covid-19 in the education and training organization

Mehdi Shahadati¹

Date of Receipt: 2022/08/23 Date of Issue: 2022/11/16

Abstract

The present study was conducted with the aim of investigating the effectiveness of social capital and creating a pioneering collaborative knowledge of a business and organizational agility in responding to the disease of covid-19 in the education and training organization. In terms of the objective, the current research is a type of applied field research with a quantitative approach, and in terms of the implementation method, it is a descriptive-survey research of the correlation type. The statistical population of the present research is the education staff of Saujblag city, whose number is 80 people. Due to the small size of the statistical population, the census method was used for sampling. Data analysis was also done using PLS software and using Klomogrof-Smirnov tests and path analysis. The results show that social capital has an impact on e-commerce activity and the creation of collaborative knowledge during the Covid-19 pandemic. The creation of collaborative knowledge has an impact on the e-commerce activity and the organization's agility during the covid-19 pandemic, and finally, the e-commerce activity has an impact on the organization's agility during the covid-19 pandemic.

Keywords

Social capital, collaborative knowledge, organizational agility, covid 19 disease, education and training

¹ Master's degree in urban and rural development management. (m.shahadati13@gmail.com)